

JURNAL

ПЕНТРУ РЕSПÎNDIРЕА ШТIИНЦЕЛОР NАТУРАЛЕ ШI ЕSАКТЕ,

în toate класеле.

Pedigeatŭ

de

Професор Доктор Iулiŭ Бараш.

№ 40. **(Анул întiiŭ)** **Букурештi.** **Oktomврie 22, 1856.**

Копрindере: Kimia шi вieaца. — Colibris шi пасърea-мускъ. — O întîmпларe к'унŭ шарпе sунъторŭ.

KIMIA ШI BIEAЦА.

Aptikолулŭ I.

Natура kape ne înkonжoаръ ni se презintъ ку atîta фрумусеце шi perулapitate, în kîtŭ opĭ înkotpo ne арункъмŭ okiĭ ka s'o обсервъмŭ, snipitулŭ nostpу гъсеште satisfakцiунea чea maĭ пуpъ шi чea maĭ nepfektъ. Însъ fie-kape din noĭ ape унŭ пунktŭ de ведере партikулapŭ шi indiвiduaлŭ, din kape обсервъ лумea. Amatopулŭ учепелорŭ фрумoase але natуpeĭ обсервeазъ o царinъ ку алцĭ okĭ шi întp'унŭ алтŭ sконŭ, de kîtŭ унŭ Natуpaлistŭ kape faче studiĭ de Istopia Natуpaлъ пе ачestŭ kîmпŭ, шi iаръшĭ totŭ întp'унŭ алtŭ modŭ обсервeазъ ачeste kîmпiĭ унŭ niktopŭ de neisaцiуpĭ, kape воеште съ npezinte пе o kadpъ ачeastъ napte a пъmîntулуĭ. Dap шi în sfepa штiinцeĭ sîntŭ difepite peцiунĭ култiвate de difepiцĭ колаборatopĭ. Îmпърцirea лукръpiĭ, ачestŭ npinчiпŭ kape a înaintatŭ industpia, în zileле noastpe, ла унŭградŭ aшa de înaлtŭ, a продусŭ шi nporpese imense în лукръpiле штiinцiфiчe. Fie-kape omŭ de штiнцъ îшĭ алеце akумŭ o pamуpъ партikулapъ, adikъ: унулŭ se okупъ ку studiулŭ формелорŭ fiinцелорŭ (Istopia Natуpaлъ), алтулŭ kaутъ съ deskonepe лецiле esistinцeĭ але Natуpeĭ în ценерe (fizika), пе kîndŭ iap

алції se окупъ къ черчетареа матеріеї din каре sînt фъкуте тоате лукрурілe, дакъ а-чеastъ матеріе е компусъ de алте матерії saŭ ну. Ачеastъ din урмъ штіінцъ se нуме-ште *Kimie.*

Обіектул nostru de astъzi ва fi штіінца Kimieї, ку dînsa ne вомъ окупа чева, ну a фаче аічі унъ трактатъ комплетъ de Kimie, чі a da лекторілоръ nostri kite-ва ideї прінчі-пале despre ачеastъ штіінцъ adміравілъ, ка-ре а фъкут în тімпуріле moderne прогресе марі întinzîndu'шї акумъ influinца sa асупра тутулоръ лукрърілоръ omenештї, în agrikultu-ръ, în industrie, în комерцъ, în medічінъ шї маї în тоате штіінцеле шї артеле.

Sîntъ уніі каре aŭ zisъ: „Kimia este o штіінцъ каре дърîмъ"; adikъ kîndъ Kimistulъ воеште съ штіе din че е компусъ унъ корпъ, тревуе съ фърîме, съ німічеaskъ маї nainte ачестъ корпъ. Kîndъ s. e. Kimistulъ ва съ штіе din че елеменцї este компусъ апа, а-тунчі о deskomпune шї веde къ е компусъ de доъ фелурі de aepe saŭ raze (Hydrogenŭ шї Oxigenŭ); dap дупъ ачеastъ операціуне, Kimistulъ ну маї аре în mîna sa апъ fluidъ каре stinцe foku, чі доъ raze авîndъ куалі-тъцї ку тотулъ diferite de ачеле але апеї, ва înkъ уну (Hydrogenu) е foapte aпrinzъторъ. Asemenea операціуне se нумеште *аналisу* (de-skomпunepe saŭ desfaчере). Лукрареа чеа маї прімітівъ a Kimieї este analisa; прін a-налisъ Kimistulъ deskomпune o матеріе ком-пусъ шї аратъ матерііле прімітіве din каре е компусъ; dap ачесте матерії прімітіве потъ fi шї еле компусе, шї desfъkînduле Kimi-stulъ, дъ неste алте матерії пе каре нумаї поate съ ле deskomпune, ачестеа sîntъ чеea че елъ нумеште *елементи* saŭ корпі simплі. Ку kîtъ штіінца Kimieї înainteazъ маї мултъ, ку atîtъ înainteazъ шї нумърулъ елеменці-лоръ. Акумъ Kimistii куноskъ 61 de еле-менці. Dintp'ачештї елеменці sîntъ компусе тоате обіектеле матеріале че se aflъ пе пъ-mîntъ, în aepъ, în апъ шї кiapъ în sînulъ пъmîntuluї. Ачештї елеменці aŭ o tendinцъ saŭ o плъчере ka съ se îмпреуне унулъ ку алтулъ, întokmaї ka уніі oameni soчіавілї, къ-рора ле плакъ а тръі în soчіetate шї рела-ціоні intime ку алції, dap ну sinпатічї шї isолаці. Kîndъ doї елеменці se комбінъ (se уneskъ) унулъ ку алтулъ, продукъ унъ ком-пусъ ку куалітъцї ноi шї каре este ку то-тулъ алтъ-фелъ de kîtъ fie-каре din елеменцїї прімітівї kîndъ ерaŭ isолаці. Апа s. е. este унъ корпъ каре аре куалітъці ку тотулъ di-версе d'але елеменціiлоръ konstitutivї, oksіце-нулуї шї idpoценулуї în парте. Dap форца na-туралъ каре лукреазъ în корпії simплі шї'ї sілеште а se комвіна унулъ ку алтулъ, se нумеште *affinitate.* S. е. kîndъ амъ пусъ вінъ întp'o stiклъ destunатъ întp'o kaсъ kaлdъ, шї s'a фъкутъ оцетъ акру, ачеastъ akpітуръ про-віne din affinitatea каре esistъ întpe вінъ шї унъ прінчіпъ акру каре se aflъ în aepъ, а-dikъ oksіценулъ, шї гъsindu-se amîndoї, se комбінъ шї продукъ оцетъ. Dap affinitatea kimikъ ну е екуалъ în тоці корпії, чі уніі aŭ întp'înшії o affinitate маї маре de kîtъ ал-ції. Куноштінца affinitъціiлоръ шї diferiteлоръ лоръ граde че esistъ întpe diferiціi корпі, е-ste fundamentулъ штіінцеї Kimieї. Însъ ну е destulъ ачеasta, чі Kimia тревуе съ куноa-skъ diferiteле kazuri în каре леціле kimiче sîntъ ку тотулъ skimbate шї modifiate în лу-кръріле лоръ; ачесте kazuri deoseвite se а-flъ ла *fiinцеле вії.* Віаца este унъ прінчіпъ, каре neînчетатъ este în луптъ ку Kimia. Ea манціне продуктеле еї în kontpa леціiлоръ ki-міче. Унъ esemплу foapte комунъ не ва лъ-мурі ачеastъ idee. Амъ слобоzitъ sînце ла унъ омъ; kîte-ва minute дупъ че sînцеле а eшітъ din вінъ, s'a înkieratъ, adikъ s'a skim-ватъ шї нумаї este sînце fluidъ пpeкумъ ера kîndъ чіркула în корпулъ омулуї віŭ. Dap de че sînцеле ну s'a skimватъ маї na-inte în atîці anї kîtъ a fostъ în корпъ, шї în пуціне minute дупъ че а eшітъ d' аkоло, s'a skimватъ? Ачеasta se esплікъ în модулъ ур-мъторъ: Fiindъ къ маї nainte, віаца а ціnutъ sînцеле în волуціуне; еа л'a împiedekatъ ka съ ну se dnskomпune, dap дупъ че а eшітъ din domnia віецеї, îndатъ а къзутъ суб in-fluенца Kimieї шї s'a stpikatъ. Еатъ ш'унъ алтъ esemплу! Унъ воŭ тръеште мулці anї шї

kapnea лȣĭ нȣ se stpikъ, dap dȣпъ че л'аȣ тъiatȣ, пeste пȣцine ziле kapnea лȣĭ se stpikъ шi se împȣte. De че нȣ s'a întîmплатȣ aчeasta în totȣ timпȣлȣ kîtȣ a tpъitȣ бовȣлȣ, къчĭ kapnea лȣĭ a fostȣ eвпȣсъ în kopпȣлȣ лȣĭ ла o кълdȣpъ мȣлтȣ maĭ mape de kîtȣ aчeea în kape s'a stpikatȣ akȣmȣ în пȣцiле ziле? Ръспȣнсȣлȣ este къ, maĭ nainte, пȣтepea vieцeĭ a împedekatȣ infлȣinцеле kimiче ka съ нȣ лȣkpeze aсȣпpa aчeсteĭ kapne vie d'a нȣ se stpika. În papoptȣлȣ aчesta Cicero kȣ dpептȣ kȣvîntȣ ziче: „sȣfletȣлȣ pîмъtopȣлȣĭ îĭ sepвъ ka съ нȣ se împȣtъ kapnea лȣĭ;“ adikъ de шi aчestȣ animaлȣ n'ape вp'ȣнȣ sȣfletȣ înцелептȣ, dap totȣ este o fiinцъ însȣfлeцitъ, kape faче ka matepia kopпȣлȣĭ sъȣ съ нȣ fie sȣпȣсъ леџiлорȣ kimiче ka aчeea ȣneĭ fiinцe neînsȣfлeцite.

Dap пînъ ла oape-kape гpadȣ шi плантеле aȣ o viaцъ паptikȣлаpъ kape se лȣптъ kȣ леџiле kimiче. S. e. ȣнȣ бобȣ de stpȣгȣpe kontȣ пeгъpitȣ pъmîne dȣлче, dap îndatъ че înгъpeште чiне-va бобȣлȣ kȣ vîpfȣ akȣлȣĭ шi ese o mikъ kъtime de zeamъ, totȣ konpinsȣлȣ stpȣгȣpȣлȣĭ s'a akpitȣ, fiindȣ къ a eшitȣ din sfepa vieцeĭ, a venitȣ în kontaktȣ (atinцepe) kȣ aepȣлȣ шi a къzȣtȣ sȣб domnia леџiлорȣ kimiче kape чepȣ съ se akpeaskъ. K'o алтъ okaziȣne вomȣ da maĭ мȣлте esemпле desпpe aчeasta. Dap че este viaцa? Че este aчeastъ пȣтepe misтepioasъ kапавiлъ a se лȣпta kȣ леџiле kimiче kape sîntȣ atîtȣ de пȣтepniче? Noĭ нȣ шtimȣ; atîtȣ нȣmaĭ шtimȣ къ viaцa este în stape a пpodȣче niште kombinaцiȣnĭ, a faче niште пpodȣkte пe kape noĭ oamenĭĭ нȣ пȣтemȣ съ ле пpodȣчemȣ în fавpiчiле шi лавopatopiiле noastpe kimiче.

Kimistȣлȣ въzîndȣ къ omȣлȣ de шi este kапавiлȣ a пpodȣче în fавpiчеле de Kimie maĭ toate feлȣpiле de minepaле komпȣсе, пînъ шi kiapȣ diamantȣ; kȣ toate astea eлȣ нȣ e stape a пpodȣче чeлȣ maĭ mikȣ fipȣ de iapвъ, saȣ чeлȣ maĭ mikȣ animaлȣ viȣ; de aчeea a împъpцitȣ Kimia în doȣъ sekцiȣnĭ, adikъ: în Kimia *opгanikъ* шi în чea *anopгanikъ*. Чea dintîiȣ se okȣпъ kȣ шtiinцa пpodȣkteлорȣ kaȣzate пpin лȣkpapea vieцeĭ ȣneĭ fiinцe opгaniче (ȣneĭ плante saȣ animaлȣ), пe kîndȣ чea de a doȣa se okȣпъ kȣ леџiле kimiче opdinape шi џeнepaле kape domneskȣ în totȣ pегnȣлȣ minepaлȣ шi kape пpodȣkȣ niште пpodȣkte, пe kape sîntemȣ în stape a ле пpodȣче шi noĭ în fавpiчiле шi лавopatopiiле noastpe.

Este o kȣestiȣne foapte imпoptantъ, adikъ: oape леџiле vieцeĭ sîntȣ kȣ totȣлȣ алтȣfeлȣ de kîtȣ леџiле Kimieĭ, saȣ нȣmaĭ modifiate întp'ȣнȣ modȣ паptikȣлаpȣ? Aчeastъ kȣestiȣne a datȣ лokȣ ла o desвatepe foapte mape întpe oamenĭĭ de шtiinцe, шi niчĭ нȣ s'a pesoлvatȣ пînъ akȣmȣ; поate къ niчĭ нȣ se va pesoлva niчĭ o datъ, fiindȣ къ viaцa fiinцелорȣ opгaniче este ȣнȣ misтepȣ пpofȣndȣ imпeнetpaвiлȣ. Aшa шi opiџina vieцeĭ.

Noĭ vedemȣ sȣпpafaцa пъmîntȣлȣĭ плinъ kȣ пeпȣmepoase fiinцe viĭ, avîndȣ fie-kape fopma sa deoseвitъ, хotъpîtъ, fie-kape пъskîndȣ нȣmaĭ din fiinцe kape îĭ seamъпъ, adikъ din пъpinцĭ. S. e. din sъmînцa de гpîȣ ese totȣ d'aȣna гpîȣ, dap niчĭ o datъ opzȣ saȣ ovъzȣ, vaka fatъ totȣ d'aȣna ȣнȣ viцeлȣ, iap нȣ o kапpъ saȣ o oae, шi ч. л. t. Aшa dap ni se пpezintъ kȣestiȣnea: daka vedemȣ akȣmȣ къ fъpъ seminцe нȣ esȣ пlante, ka шi fъpъ пъpinцĭ нȣ naskȣ animaле, kȣmȣ dap aȣ eшitȣ пlanteле шi animaлeле чeле dintîiȣ? Daka fъpъ vakъ нȣ e viцeлȣ, kȣmȣ s'a fъkȣtȣ vaka чea dintîiȣ? Eatъ iap ȣнȣ misтepȣ пeнtpȣ шtiinцъ. Întp'adinsȣ zikȣ *„пeнtpȣ шtiinцъ,“* къчĭ пeнtpȣ omȣлȣ peлiџiosȣ, peлiџiȣnea a pezoлvatȣ aчeastъ пpoвлeмъ, kȣ doȣъ kȣvinte mapĭ, adikъ kȣ *kpedinцa* шi kȣ *kpeaцiȣnea*. Noĭ oamenĭĭ kpedinчioшĭ ziчemȣ: kpedemȣ къ Atotȣ-пȣтepnikȣлȣ a kpeatȣ toate fiinцеле viĭ din nimikȣ; пpin пȣтepea sa sȣпpanatȣpaлъ, a fъkȣtȣ ka vaka чea dintîiȣ съ easъ fъpъ пъpinцĭ, însъ a opdonatȣ ka în viitopȣ ȣнȣ asemenea animaлȣ съ easъ нȣmaĭ dintp'алтȣлȣ asemenea лȣĭ. Este adeвъpatȣ însъ, къ kpedinцa okȣпъ în noĭ o алтъ sfepъ kȣ totȣлȣ divepsъ de kîtȣ aчeea a чepчeтъpeĭ шi a meditaцiȣneĭ. Simцipea noastpъ mopaлъ, гъseште satisfakцiȣne în aчeastъ kpedinцъ sȣвлimъ, пe kîndȣ inteлiџенцa noastpъ ka-

pe чере пpetsтindea штiинцъ iap нъ kpedinцъ, нъ e мълцъмitъ a ажънџе ла ънъ хotapъ ънde toate черчетъpiле ei stаъ шi нъмаї noтъ înainta; ънde ea este silitъ a se лепъda шi a konfesa (мъpтъpisi) irнopанца ei kомплетъ.

Ънii din natъpaлiштi вpîndъ a esплika eшipea пpiмitiвъ a плантелоpъ ш'a animaлелоpъ întp'ънъ modъ natъpaлъ iap нъ ънпpanatъpaлъ, аъ zisъ, kъ ла începътъ пъмîntълъ a fostъ în алте kondiцiъnї maї favopaвiле пentpъ a пpodъче fiinцe opraniчe нъoї kiap din sine шi фъpъ пъpinцї. Ачeastъ idee este o inotezъ ka мълте алтеле шi нъ поate sъ seрве dpeптъ bazъ peалъ.

Апoї daka пe d'o napte viaцa animaлелоpъ шi opiцinea вieцeї лоp sînтъ пentpъ noї ънъ misтepъ, пe de алтъ napte штimъ пpea вine лeцiле вieцeї. Sъ нъ se mipe чine-va despre ачeasta. Sînтъ мълте лъkpъpї despre kape нъ штimъ че sînтъ, dap штimъ kъm лъkpezъ. S. e. nimenї нъ штie че este лъmina? че este eлektpiчitatea? Kъ toate ачestea fiziчiї штiъ foapte вine лeцiле akцiъnелоpъ лъmineї шi але eлektpiчitъцeї; aша dap пътemъ sъ штimъ лeцiле вieцiї фъpъ a шti че este viaцa.

Dap лeцiле вieцeї, пe kape ni ле-a deskoпepitъ штiinцa Fisioлоцieї, черъ пentpъ viaцa animaлъ niште kondiцiъnї konstante, întpe kape чeле ъpmътoape sînтъ чeле maї пpinчiпaле, adikъ: opї че fiinцъ animaлъ este нekontenitъ în kontaktъ шi întp'o peлaцiъne peчiпpokъ kъ лъmea esтepioapъ; нъ e niчї o fiinцъ însъфлeцitъ kape sъ fie nedeпendentъ de лъmea esтepioapъ. În opї че minътъ animaлъл пpiimeште niште matepiї din лъme, шi dъ înaпoї în лokълъ лоpъ алте matepiї. Ачeastъ peлaцiъne de skimвъ se ъpmeazъ în totъ kъpsълъ вieцeї animaлъльї, ва înkъ ачeasta este însaшї viaцa. Dap matepiiле kape ле пpiimeште animaлъл din лъmea esтepioapъ, ле skimвъ întp'ънъ modъ пaptikълapъ, misтepiosъ шi пe ъpmъ 'шi ле aпpoпpieazъ konstpъindъ din еле kopпъл съъ. Eatъ spre aчeasta ънъ esemплъ foapte komънъ шi foapte instpъktiвъ: o ънъ kaлъ, o vakъ, o oae шi o kaпpъ naskъ întp'o лiвede ъna лîngъ алta; toate мънînkъ ънъ фeлъ de iapвъ kape se гъseште akoлo, kъ toate ачestea, din iapвa kape a mîнkat'o vaka, se faче пъpъ de vakъ шi koapne, пe kîndъ din iapвa kape a пъskъt'o kaлъ se faче пъpъ de kaлъ; dap нъ koapne, шi iapъшi totъ dintp'ачeastъ iapвъ kîndъ intpъ în kopпъл oaeї se faче лînъ шi koapne, шi în kopпъл kaпpeї totъ ачeastъ iapвъ se skimвъ în пъpъ de kaпpъ, întp'o вapвъ пaptikълapъ шi în koapne, însъ difepitъ de ачeea a oiлоpъ ш'a вaчiлоpъ. Aша dap вedemъ kъ ънъ alimentъ (нътpeцъ) a пpodъsъ în difepite animaле difepite пpodъkte, fiindъ kъ fie-kape kopпъ animaлъ ape în sine o пътepe пaptikълapъ пpin kape e în stape a skimвa întp'ънъ modъ пaptikълapъ matepiiле пpiimite din лъmea esтepioapъ. — Ачeasta o вedemъ нъ нъмаї ла animaле, чї шi ла пlante. Пe ачeлашї пъmîntъ шi ъna лîngъ алta kpeskъ гpîъ kape нe dъ viaцъ шi пlanta лaъpe (stramonium) foapte otpъвitъ kape нe dъ moapte. Amîndoъ sъгъ ачeлeашї sъkъpї din пъmîntъ kape în гpîъ se skimвъ întp'ънъ пpinчiпъ de viaцъ шi în лaъpe se fakъ ънъ пpinчiпъ de moapte. Ънde aвemъ ънъ apгъmentъ maї фpъmosъ kъ kiapъ пlanteле аъ viaцъ? adikъ: kъ kopпъл лоpъ întokmaї ka kopпъл ънeї fiinцe însъфлeцite, ape fakълtate d'a skimвa нътpimentъл kape 'лъ пpiimeште din лъmea esтepioapъ шi a шi'л însъшi дъпъ ънъ modъ пaptikълapъ konfopmъ kъ natъpa saъ. Ачeastъ însъшipe (assimilaцiъne) este kapaktepъл fъndamentaлъ алъ вieцeї. În paпoptъл ачeasta пътemъ ziче kъ fie-kape fiinцъ вie este o лъme пaptikълapъ (microcosmus) kape se aфлъ în mizлokъл лъmeї цeнepaле (macrocosmus).

COLIBRIS шi ПАСЪРЕА-МЪSKЪ.

Dintpe toate fiinцeле însъфлeцite, ziче Buffon, ачeste пaseрї sînтъ чeле maї eлeгante în фopmъ шi чeле maї вpiлiante în kолоpї. Пetpeле пpeцioase, metaлеле лъчitoape шi пoлeite пpin apтеле noastpe, нъ потъ ажънџе ла фpъmъseцea ачestop skъле але Natъpeї kъ ka-

pe a opnatȣ ȣneлe din klimeлe пъmîntȣлȣĭ. Dap лȣkpȣ kȣpiosȣ, aчeste пasepĭ, kape întpe toate okȣпȣ pangȣлȣ чeлȣ dintîiȣ în paпoptȣлȣ fpȣmȣseцeĭ, iap în paпoptȣлȣ mъpimeĭ okȣпȣ pangȣлȣ чeлȣ maĭ dȣпъ ȣpmъ: къчĭ sîntȣ пasepiлe чeлe maĭ miчĭ kape esistȣ, ва înkъ ȣneлe пȣ sîntȣ maĭ mapĭ de kîtȣ o mȣskъ mape! Natȣpa a dъpȣitȣ aчesteĭ пasъpĭ-mȣskъ (l'oiseau-mouche) toate dapȣpiлe, kape kȣ гpeȣ se aflȣ împpeȣnate лa вp'o aлtъ пasepe. Пasepea-mȣskъ este foapte ȣшoapъ шi iȣte în toate miškъpiлe saлe, пe kîndȣ îmвpъkъmintea sa stpълȣчeшte kȣ koлopĭ maĭ viĭ de kîtȣ aлe smapardȣлȣĭ, pȣвinȣлȣĭ, топazȣлȣĭ шi чeлopȣ л-aлte пietpe пpeцioase kape sȣntȣ aшa de dopite de кътpe noĭ oamenii, шi maĭ kȣ seamъ de кътpe dameлe noastpe. Dap пasъpea-mȣskъ шi koлiвpii пȣ se îmвpakȣ în aчeastъ îmвpъkъminte stpълȣчitoape пȣmaĭ în ziлeлe deoseвite de sepвape шi de вaлȣ, чi totȣ d'aȣna пȣ esȣ din aчeastъ toaлetъ eлeгantъ шi вoгatъ; în toatъ viaцa лopȣ пȣ se mînжeskȣ niчĭ o datъ kȣ пȣлвepea dȣпъ пъmîntȣ, fiindȣ kъ eлe пetpekȣ viaцa în aepȣ, sȣвpîndȣ din fлoape în fлoape, deлektindȣse opĭ kȣ гȣstȣлȣ dȣлчe aлȣ aчestopȣ плante admipaвiлe, opĭ гonindȣ п'akoлo aлte insekte miчĭ, kape se цinȣ întpe aчeste fлopĭ esotiчe, d'o mъpime nekomȣпъ în klimeлe noastpe. Къчĭ пȣmaĭ în klimeлe tpoпikaлe чeлe maĭ kaлde aлe Amepiчeĭ se гъseskȣ aчeste пasepĭ. Întp'aчeste цepĭ tpoпikaлe eлe emiгpezȣ înkoaчe înkoлo, ȣpmîndȣ kȣpsȣлȣ soapeлȣĭ, лeгънîndȣse în aepȣлȣ пȣpȣ aлȣ aчesteĭ klime, ȣnde zefipȣлȣ dȣлчe sȣfлъ лinȣ sȣвtȣ ȣnȣ fipmamentȣ azȣpȣ шi ȣnde Natȣpa sepвeazъ o пpimъvapъ etepnъ.

Kolibris în Amepika.

Indienii din Amepika, isвiцi de stpълȣчipea шi de fokȣлȣ koлopiлopȣ aчestopȣ пasepĭ, 'i-a datȣ пȣmipea de „pazeлe soapeлȣĭ." Ispanioлiĭ лe пȣmeskȣ „tomincos" (fiinцe miчĭ). Întp'adeвъpȣ пȣ пoate чine-вa sъ'шi imaцine o пasъpe atîtȣ de mikъ шi atîtȣ de цentiлъ în toate пъpцiлe eĭ de kîtȣ aчeasta. Чioкȣлȣ лopȣ este asemenea ȣnȣĭ akȣ foapte finȣ, okiĭ лopȣ sîntȣ dȣoъ пȣnkte stpълȣчitoape, пeneлe лopȣ sîntȣ aшa de deлikate în kîtȣ пape kъ sîntȣ tpanspapinte, пiчioapeлe лopȣ niчĭ пȣ se въdȣ de miчĭ чe sîntȣ, шi пasъpea niчĭ o datъ пȣ лe întpeвȣinцeazъ, fiindȣ kъ, пpekȣmȣ amȣ zisȣ, sвoapъ totȣ mepeȣ, ȣnȣ sвopȣ pepede шi пe întpepȣпtȣ; пȣmaĭ пoaptea pepaȣsezȣ kîte-вa momente пȣindȣse kȣ пiчoaчoapeлe пe pamȣpiлe чeлe maĭ miчĭ aлe apвopiлopȣ; kîndȣ sвopȣ skotȣ ȣnȣ sгomotȣ чe seamъпъ kȣ aлȣ ȣneĭ poate miчĭ kape se miškъ k'o iȣцeaлъ mape, kîndȣ staȣ п'o fлoape, pъmînȣ kîte-вa momente nemiškate, în kîtȣ пoate чine-вa sъ kpeazъ kъ sîntȣ moapte, пe ȣpmъ îndatъ sвopȣ k'o iȣцeaлъ mape întokmaĭ ka o sъцeatъ шi se dȣkȣ лa o aлtъ fлoape. Aшa пetpekȣ eлe viaцa лopȣ sȣвpîndȣ din fлoape în fлoape, aвia atinцîndȣлe kȣ пiчoapeлe чeлe deлikate, însъ въгîndȣ în intepiopȣлȣ лopȣ лimвa лopȣ чea foapte sȣвцipe, fъkȣtъ în fopma ȣnȣĭ kanaлȣ finȣ desпъpцitȣ în dȣoъ, spe a se deлekta kȣ matepii animaлe saȣ veцetaлe kape se aflȣ în sinȣлȣ лopȣ, fъpъ ka sъ stpiчe п'aчeste fлopĭ deлikate шi fpȣmoase în kpeшtepea лopȣ.

Bivaчitatea aчestopȣ пasepĭ miчĭ e чeva deosiвitȣ, dap шi kȣpaжȣлȣ шi îndpъzneaлa лopȣ sîntȣ estpaopdinape. De mȣлte opĭ eлe

гoneskȣ п'алte пасерĭ kape sîntȣ de doъ-zeчĭ de opĭ maĭ mapĭ de kîtȣ еле, se лineskȣ de dînsеле шi ле sileskȣ ka sъ ле поарte în aepȣ, шi пe kîndȣ пасерea-мȣskъ шeade astȣfelȣ кълаpe п'o пасерe mape, o чiokneшte шi o ȣпъpъ kȣ чiokȣлȣ sъȣ, аpъtîndȣ ла aчeastъ okaziȣne o fipe foapte pea; de мȣлte opĭ se лȣптъ kiapȣ între dînsеле kȣ o fȣpie mape. Dap шi ръбdapea пȣ e віртȣtea лорȣ, къчĭ, kîndȣ s'апропie d'o floape шi въzîndȣ kъ este вeштeжitъ în kîtȣ пȣ поate skoate dintp'însa пȣtpimentȣлȣ чe sпера, atȣnчĭ se sȣпъpȣ шi de nekazȣ pȣпȣ kȣ чiokȣлȣ лорȣ foiле aчestеĭ флорĭ вeштeжite. De ла kpeпȣskȣла diminegeĭ пînъ ла eшipea soapeлȣĭ, skotȣ k'ȣпȣ гласȣ ȣȣgipe stpiгapea de „skpeпȣ, skpeпȣ." Dȣпъ eшipea soapeлȣĭ, se pisineskȣ шi ȣpmeazъ fie-kape dpъmȣлȣ eĭ, пetpekîndȣ toate віaga лорȣ în sinгȣpъtate. Nȣmaĭ kîndȣ soseшte пpimъвapa, aчestȣ timпȣ алȣ amopȣлȣĭ пentpȣ toate fiingeле animaле, atȣnчĭ шi aчeste пасерĭ se insпipȣ шi еле de aчeastъ dopingъ de tendpege шi de atpagepe, atȣnчĭ sпȣпȣ воiажорiĭ kъ ле-aȣ въzȣtȣ пpeȣmблîndȣse пepekĭ п'înȣ лokȣpiле ȣmбpite шi petpase, akoло în aчestȣ tête-à-tête тpeбȣe negpeшitȣ sъ'шĭ komȣniчe ȣna altia simgimenteле deлikate de kape e плinъ inima лорȣ чea mikъ; dȣпъ aчeste kонвеpsagiȣnĭ deлikate, se aпȣkȣ a faчe kȣĭбȣлȣ лорȣ kape este aшa de deлikatȣ шi de gentiлȣ ka шi toatъ fiinga лорȣ, maĭ kȣ seamъ maskȣлȣлȣ лȣkpeazъ мȣлtȣ ла konstpȣkgiȣnea aчestȣĭ kȣĭбȣ, kape îлȣ fopmeazъ din fipe de бȣmбakȣ kape ле гъseшte în difepite планte чe kpeskȣ akoло, пe kîndȣ estepiopȣлȣ kȣĭбȣлȣĭ îлȣ ȣnge k'ȣnȣ felȣ de гȣmĭ лiпiчiosȣ ka sъ пȣ поatъ sъ пътpȣnzъ aпeле плoiлорȣ în aчestȣ палатȣ kape îлȣ a пpeгъtitȣ пentpȣ пpoгenitȣpa лорȣ deлikatъ. Totȣ aчestȣ kȣĭбȣ пȣ e maĭ mape de kîtȣ o жȣmъtate de kaisъ, akoло femeла deпȣne doȣъ oaъ aлбe de мъpimea ȣneĭ mazepe miчĭ. Amîndoĭ пъpingiĭ kлoчeskȣ aчeste oaъ în miniatȣpъ 12 ziле, ла a 13-a zi ese ȣnȣ пȣiȣ, kape пȣ e maĭ mape de kîtȣ o мȣskȣлigъ. În timпȣлȣ чeлȣ dintîiȣ kîndȣ пȣiĭ sîntȣ înkъ foapte deбiлĭ, мȣma лорȣ пȣne лimба eĭ în dȣлчeaga flopiлорȣ шi o skoate înaintea пȣiлорȣ kape vinȣ шi sȣгȣ aчeastъ dȣлчeagъ dȣпъ лimбъ шi aшa se пȣtpeskȣ. Natȣpaлiшtiĭ шtiȣ akȣmȣ de 24 sпеge de пасерĭ-мȣшte.

Colibrii (Trochillus) sîntȣ niшte пасерĭ kape seamъпȣ мȣлtȣ kȣ пасерiле-мȣшte, fiindȣ kъ шi еле sîntȣ miчĭ (de шi maĭ mapĭ de kîtȣ пасерiле мȣшte) шi foapte fpȣmoase. Ȣniĭ din Natȣpaлistĭ aȣ kласatȣ пасерiле-мȣшte kȣ Koлiбpiĭ întp'o familie.

Întp'adeвъpȣ togĭ kigĭ лokȣeskȣ în kлimeле kалde але Amepiчeĭ, пpekȣmȣ шi togĭ kigĭ aȣ vizitatȣ мȣzeeле de Istopia Natȣpaлъ în Eȣpoпa, a aвȣtȣ okaziȣne a admipa deлikatega fopmeĭ шi magnifiчenga koлopiлорȣ aчestopȣ fiĭ пpiвiлigiagĭ aĭ Natȣpeĭ în kласa пasepiлop, kape kîndȣ sвopȣ пap' kъ peaлizezȣ faбȣла, kape вopбeшte despпe kîmпiĭ feepiчe kȣ diamangĭ, poбine шi tonaze sвȣpîndȣ în aepȣ. Sвopȣлȣ лорȣ este ȣnȣ лȣkpȣ foapte deлikatȣ, пȣtemȣ ziчe kiap пoetikȣ; kъчĭ шi еле sвopȣ ka aлбineле din floape în floape sпpe a sȣge nektapȣлȣ чeлȣ dȣлчe dintp'însеле; anoĭ în sвopȣлȣ лорȣ skotȣ ȣnȣ sȣnetȣ semъпъtopȣ kȣ sȣnetȣлȣ aлбineлорȣ kînd sвopȣ. Kîndȣ aчeste пасерĭ se petpaгȣ întp'ȣnȣ лokȣ semi-oбskȣpȣ sпpe a'шĭ kлъdi akoлo din fipe de бȣmбakȣ moaле, mikȣлȣ лорȣ kȣĭбȣ semiчipkȣлapȣ, atȣnчĭ se пape kъ ȣnȣ kъpбȣne aпpinsȣ sвoapъ în întȣnepikȣ, aшa de вie шi de înfokatъ este koлoapea пeneлорȣ лорȣ. Nȣmaĭ maskȣлȣ este atîtȣ de opnatȣ din mîna Natȣpeĭ, iap femeла ape koлopĭ foapte simпле. Aчeastъ împpeжȣpape o гъsimȣ пȣ пȣmaĭ ла Koлiбpiĭ, чi ла toate чeле-л-aлte пasepĭ, saȣ пȣtemȣ ziчe, maĭ ла toate animaлеле, adikъ: kъ femeла e мȣлtȣ maĭ пȣginȣ fpȣmoasъ în înfъgiшapea sa estepioapъ de kîtȣ maskȣлȣ. Dap шi întpe maskȣлĭ, пȣiĭ пȣ sîntȣ niчĭ o datъ aшa de fpȣmoшĭ ka чeĭ kpeskȣgĭ. Aшa dap, kȣ dpeптȣ kȣвîntȣ, ziчe ȣnȣ Natȣpaлistȣ: „În pegnȣлȣ animaлȣ, Natȣpa a datȣ seksȣлȣĭ femininȣ o пozigiȣne maĭ infepioapъ de kîtȣ aчeea a seksȣлȣĭ maskȣлinȣ шi ekвaлъ kȣ aчeea a пȣiлорȣ maskȣлĭ înkъ nefopmagĭ." Se вede kъ aчeastъ idee de ekвaлitate a femeлeĭ kȣ пȣiĭ maskȣлĭ ne-

bîpsnічї, a adȣsȣ пе ȣnії леџislatорї omeneштї în timпȣріле tpekȣte a da шї seksȣлȣї-femininȣ omeneskȣ o поziџiȣne infepioapъ челȣї maskȣлinȣ, dîndȣ пе femee sȣв tȣtela (enitponia) въpвatȣлȣї. Леџistiї npintp'aчeasta aȣ deklapatȣ kъ femeea pъmîne în toatъ viaџa eї ȣnȣ konilȣ; însъ aчestї леџistї aȣ ȣitatȣ kъ în panoptȣлȣ џenȣлȣї omeneskȣ Natȣpa a fъkȣtȣ o esчenџiȣne mape, adikъ пе kîndȣ ла toate animaлеле infepioape maskȣлȣлȣ e maї îmnodoвitȣ шї maї fpȣmos de kîtȣ femeлa, ла oamenї din kontpa, seksȣлȣ femeeskȣ mepitъ întp'adeвъpȣ nȣmipea de „seksȣлȣ fpȣmosȣ" kape iї dъmȣ. Ȣnȣ Antpononoлогȣ a fъkȣtȣ o oвsepвaџiȣne жȣstъ kъ, kȣ kîtȣ ȣnȣ nonȣлȣ e maї чiвiлizatȣ, kȣ atîtȣ seksȣлȣ femeninȣ ла dînsȣлȣ e maї fpȣmosȣ de kîtȣ челȣ maskȣлinȣ, din kontpa вedemȣ ла nonȣлї sълвatiчї kъ femeiле лорȣ sîntȣ foapte ȣpîte, пе kîndȣ въpвaџiї sîntȣ fpȣmoшї întokmaї ka în pegnȣлȣ animaлȣ.

Aшa dap kȣ kîtȣ не вomȣ чiвiлiza maї mȣлtȣ, kȣ atîtȣ seksȣлȣ челȣ fpȣmosȣ вa aвea ȣnȣ tpiȣmfȣ mape maї asȣnpa noastpъ în panoptȣлȣ fpȣmȣseџeї шї amaвiлitъџeї. Tpeвȣe sъ не pesignъmȣ ла aчeasta! Dap sъ не întoapчemȣ ла Колівpії noștpi. Natȣpaлistiї шtiȣ akȣmȣ 100 sneџe diвepse de Колівpї. În Amepika femeiле nȣptaȣ maї 'nainte ла ȣpekї Колівpї mopџї atîpnaџї în лokȣ de чepчeї; kȣ toate kъ шї în ȣneле џъpї din Eȣpona dameле noptȣ întpe пepї koлівpї miчї mopџї înшipaџї dpentȣ opnamentȣ. S'a чepkatȣ a aklimata Колівpії вії în Eȣpona, însъ n'aȣ pezȣшitȣ, kъчї în skȣptȣ timnȣ toџї aȣ mȣpitȣ. Se вede kъ Natȣpa se onȣne îndpъzneлeї noastpe d'a tpansnлanta aчeste fiinџe admipaвiле în kлimeле noastpe, ȣnde niчї чepȣлȣ, niчї aepȣлȣ, niчї nъmîntȣлȣ se вede kъ nȣ sîntȣ demne a se îmnodoвi kȣ aчeste nasepї, пе kape Natȣpa ле-a destinatȣ a komnлekta kadpa fpȣmȣseџeї ȣnȣї neisaџiȣ în kлimeле tponikale fepiчite kȣ npimъвapa лорȣ etepnъ, kȣ чepȣлȣ лорȣ totȣ d'aȣna seninȣ шї înkîntъtopȣ, шї aepȣлȣ totȣ d'aȣna îmвълsъmitȣ kȣ napfȣmȣpiле чeле maї deлikate шї чeле maї sȣaвe. Eatъ ka шї tendinџa noastpъ d'a pъstȣpna opdina natȣpeї, gъseшte îmnedekъpї sepioase шї insȣpmontaвiле.

O întîmnлape k'ȣnȣ шapne sȣnъtopȣ.

Dintpe toate animaлеле, вedepea чeлорȣ чe se nȣmeskȣ pentiлiї (tъpîtoape), npodȣчe asȣnpъ-не o aвepsiȣne шї o antinatie mape. Aчeasta se esnлikъ лesne, fiindȣ kъ întpe aчeste animaле se gъseskȣ maї kȣ seamъ mȣлte otpъвite, a kъpорȣ mȣшkape este moptaлъ nentpȣ noї.

Dap întpe toate aчeste animaле, чeле maї pemapkaвiле sîntȣ шepniї, шї întpe aчeштї чeлȣ maї pedȣtaвiлȣ este шapneле sȣnъtopȣ (crotalus, crotale). Aчestȣ шapne tpъeшte în Amepika, ȣnde este kȣ dpentȣ kȣвîntȣ snaima tȣtȣлорȣ fiinџeлорȣ вії, kъчї mȣшkъtȣpa лȣї npodȣчe în nȣџine ope шї kiapȣ în nȣџine minȣte o moapte sigȣpъ, de kape mȣшkatȣлȣ nȣmaї noate skъna niчї întp'ȣnȣ kinȣ. Aчestȣ шapne d'o лȣnџime de ȣnȣ stînженȣ шї de gposimea ȣnȣї вpaџȣ de omȣ, ape лîngъ koada sa, ȣnȣ pîndȣ de ineле tapї înшipate ka mъtъniiле, шї kîndȣ шapneле sъ tîpaшte, aчeste ineле se лoвeskȣ ȣnȣлȣ de aлtȣлȣ шї skotȣ ȣnȣ sȣnetȣ naptikȣлapȣ, npin kape Пpoвidenџa вine-fъkъtoape a вpȣtȣ a anȣnџa de denapte sosipea aчestȣї inemikȣ aлȣ tȣtȣлорȣ fiinџeлорȣ вії. Toate animaлеле пе kîmnȣ kîndȣ aȣdȣ aчeste sȣnete pedȣtaвiле, daȣ fȣga de se askȣndȣ ȣnde notȣ.

Întp'o gazetъ de kȣpîndȣ s'a panoptatȣ o întîmnлape a ȣnȣї Eȣponeanȣ k'ȣnȣ шapne sȣnъtopȣ în Amepika, шї fiindȣ kъ nȣ e fъpъ intepesȣ aчeastъ întîmnлape, de aчeea o nȣnemȣ aiчї.

Întp'o zi, ziчe aчeлa kape a aвȣtȣ aчeastъ aвentȣpъ, mъ npeȣmвлamȣ singȣpȣ însoџitȣ d'ȣnȣ kîine aлȣ meȣ de вînatȣ în Pensylvania (Amepika) лîngъ pîȣлȣ Susquehaunes,

kîndȣ d'o datъ mъ пomeneskȣ kъ kîineлe meȣ încепе a лътра întp'ȣnȣ подȣ kȣ totȣлȣ паptikȣлapȣ, totȣ atȣnчĭ aȣdȣ шi ȣnȣ sȣnetȣ паptikȣлapȣ. Mъ ȣitȣ шi вѣdȣ апроапе de mine ka ла 30 пашĭ, ȣnȣ шарпе sȣnъtopȣ de mъpimea ȣnȣĭ stînжenȣ, kȣлkatȣ лîngъ ȣnȣ tpȣnkiȣ de арборȣ доборîtȣ. În momentȣлȣ dintîiȣ m'amȣ spepiatȣ foapte tape шi amȣ ръmasȣ înkpemenitȣ, însъ adȣkîndȣ'mĭ aminte kъ ачestȣ animaлȣ pedȣtaвiлȣ se aфлa de mine ла o deпъptape de 30 пашĭ, în kîtȣ nȣ poate sъ mъ mȣшче фъpъ veste, шi шtiindȣ kъ nȣ e oвiчeiȣлȣ ачestȣĭ шарпе a гoni viktima sa, de ачееа amȣ ръmasȣ лiniшtitȣ, iaȣ пȣшka înkъpkatъ че o цineamȣ în spinape, пȣindȣmъ în позiцiȣne d'a пȣtea okia ачestȣ animaлȣ, kъчĭ papȣ se întîmплъ ȣnȣĭ omȣ a авеа okaziȣne sъ'лȣ oвserve în чipkȣmstanцa аналогъ.

Шарпеле зъчеа întinsȣ пе пъmîntȣ; din timпȣ în timпȣ skotea sȣnete вътîndȣ koada sa чеа inелатъ, пе kîndȣ okiĭ лȣĭ epaȣ aцintaцĭ пе mine. Akȣmȣ amȣ kȣtezatȣ шi amȣ фъkȣtȣ ka ла 10 пашĭ înaintea шарпелȣĭ, kîineлe meȣ a înчепȣtȣ a лътра maĭ tape, пар' kъ a вpȣtȣ a mъ înkpedinцa ka sъ nȣ mъ esпȣiȣ ла ȣnȣ пepikoлȣ аша de mape. Шарпеле пар' kъ de фpikъ a îndoitȣ kopпȣлȣ sъȣ în фopma ȣnȣĭ apkȣ, a înчепȣtȣ a вate tape kȣ koada шi a'mĭ apȣnka o ȣitъtȣpъ înkъ maĭ fiksъ шi maĭ înfokatъ. Akȣmȣ amȣ apȣnkatȣ o пeatpъ лîngъ dînsȣлȣ; шарпеле възîndȣ kъ se пpeгъteште пentpȣ dînsȣлȣ o лȣntъ sepioasъ, a pidikatȣ kaпȣлȣ ла o înълцime mape întokmaĭ ka kîndȣ apȣ fi fostȣ гata de лȣntъ. Akȣmȣ amȣ kȣtezatȣ шi m'amȣ апpопiatȣ înkъ kȣ kîцĭ-va пашĭ în kîtȣ distanцa întpe mine шi eлȣ ръmъsese nȣmaĭ de 10 пашĭ. Шарпеле a înчetatȣ a sȣna, pemîindȣ лiniшtitȣ kȣ totȣлȣ, цiindȣ kaпȣлȣ în sȣsȣ шi aфлîndȣse în позiцiȣnea d'a mъ sȣpпpinde шi a se apȣnka пе mine întp'ȣnȣ momentȣ de neatenцiȣne. Nȣ почiȣ deskpie ȣitъtȣpa лȣĭ чеа kpȣntъ asȣпpъ'mĭ în timпȣлȣ ачesta. Okiĭ sъĭ stpълȣчindȣ k'ȣnȣ fokȣ infepnaлȣ шi k'o фȣpie înгpozitoape цintȣiцĭ пе mine, m'aȣ пъtpȣnsȣ întp'atîta, în kîtȣ amȣ ръmasȣ kîte-va momente nekaпaвiлȣ d'a mъ miшka întokmaĭ ka ȣnȣ паpaлizatȣ; atȣnчĭ amȣ înцелеsȣ kъ este adeвъpatȣ kîndȣ se ziче, kъ toate animaлеле viktime але ачestȣĭ шарпе sîntȣ пpinse пpin ȣitъtȣpa лȣĭ kape ле înkîntъ, ле înkpemeneште în kîtȣ nȣmaĭ пotȣ фȣцi шi devinȣ пpada лȣĭ.

În totȣ timпȣлȣ ачesta, kîineлe meȣ a ръmasȣ kȣлkatȣ лîngъ пiчioapeлe meлe ȣpлîndȣ шi tpemȣpîndȣ kȣ totȣ kopпȣлȣ sъȣ. Eȣ akȣmȣ вpîndȣ a mъ фoлosi d'ачeastъ okaziȣne papъ, amȣ înчепȣtȣ sъ ipitȣ (asmȣtȣ) kîineлe asȣпpa шарпелȣĭ, dap kîineлe пpin instinktȣ n'a вpȣtȣ sъ se miшче ka sъ atache пе шарпе. Eȣ възîndȣ ачeasta, amȣ хotъpîtȣ a жeptfi kîineлe (kape totȣ epa вътpînȣ шi n'a пȣtȣtȣ sъ mъ serve mȣлtȣ), л'amȣ лȣatȣ шi л'amȣ apȣnkatȣ kъtpe шарпе, în kîtȣ a kъзȣtȣ лîngъ dînsȣлȣ ла o distanцъ d'ȣnȣ пiчiopȣ. Шарпеле akȣmȣ se petpaцe, înчепе a sȣna tape шi întp'o жȣmъtate de minȣtȣ desфъшȣpъ o пapte mape din kopпȣлȣ лȣĭ, din tȣptipea чipkȣлapъ în kape epa askȣnsȣ пînъ se apȣnkъ asȣпpa kîineлȣĭ шi'лȣ mȣшkъ ла пiчiopȣ; dȣпъ ачeasta шарпеле se petpaцe din noȣ înkoлочindȣ kopпȣлȣ sъȣ. Dap toate ачeste înaintъpĭ шi petpaцъpĭ, n'aȣ цinȣtȣ пiчĭ ȣnȣ minȣtȣ, шi kȣ iȣцeaлa ȣneĭ sъцeцĭ a înaintatȣ шi iapȣ s'a petpasȣ. Akȣmȣ m'amȣ гpъвitȣ, amȣ лȣatȣ пȣшka în mînъ, amȣ tpasȣ вine asȣпpa лȣĭ, aлiчeлe 'ĭ-a intpatȣ în kaпȣ, шi dȣпъ ȣnȣ minȣtȣ, шарпеле epa îmпȣшkatȣ шi moptȣ.

Ла ачeastъ okaziȣne amȣ възȣtȣ iapъшĭ kъ este adeвъpatȣ ачееа че se ziче despre moaptea гpaвnikъ a шарпелȣĭ sȣnъtopȣ, în kontpa вieцeĭ tenaче a шеpпiлopȣ din kлimeлe noastpe, але kъpopa вȣkъцĭ tъiete se miшkȣ înkъ mȣлtȣ timпȣ (цъpanȣлȣ ziче kъ se miшkъ пînъ ла sфinцitȣлȣ soapeлȣĭ) dȣпъ че л'a omopîtȣ чine-va. Ба înkъ лoвindȣ чine-va n'ȣnȣ шарпе sȣnъtopȣ k'ȣnȣ въцъ tape în spinape, îndatъ moape. Dap kîineлe, 30 minȣte dȣпъ mȣшkъtȣpъ, epa moptȣ шi ȣmфлatȣ ka toвa.

Тіпографіа націоналъ а лȣĭ Іосеф Романов шi Комп.